

מתיקנות הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של מרן הגאון פוסק הדור רבי משה פיינשטיין זצוק"ל בעל ה"אגרות משה", בן הגאון רבי דוד זצ"ל רבה של אוזדא, נלב"ע ביום י"ג אדר ב' תשמ"ו.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל מביא בהקדמתו לספרו "אגרות משה" (על אר"ח חלק א'), כי בצעירותו אמר עליו אביו הגאון זצ"ל, שהוא מקוה והוא כמעט בטוח שבנו העילוי יגדל, והרבה ישאלו אותו שאלות בהלכה בעל פה ובכתב, ובעזרת השי"ת הוא ידע להשיב כהלכה.

ידוע הסיפור כי פעם ערך רבי משה דין תורה בין שני בעלי דינים, וזה שיצא חייב ניסה להתווכח ולהתפלפל עם הרב, ולהוכיח לו שהצד שלו צודק. משהבחין בכך רבי משה נענה ואמר לו: **"דע לך, כי מעולם לא הבטתי בשום דבר חוץ מהתורה, וממילא כל השקפותי ודעותי אינם אלא מן התורה, ולכן אני בטוח כי דעתי היא דעת תורה!"**

הרה"ג מזכה הרבים רבי שמשון פינקוס זצ"ל היה מספר סיפור מרטיט על מרן רבי משה פיינשטיין זצוק"ל. וכך הוא סיפר: היה זה לפני ארבעים שנה, כשהטלפונים היו יקרים. רבי משה שהיה בבית מלון בניו יורק לצורך אסיפה כל שהיא, ובאמצע חזרת הש"ץ באו לקרוא לו שהגיעה עברו שיחת טלפון מארץ ישראל. כנראה זה היה משהו חשוב מאד, ורבי משה התחיל לצאת, אולם באמצע הדרך עמד מאחורה יהודי אחר באמצע תפילת שמונה עשרה. עצר רבי משה ולא זז ממקומו. "רבי", אמר לו המלוה, "יש טלפון דחוף מארץ ישראל, אך רבי משה לא זז.

כשאותו יהודי גמר את תפילתו, פנה רבי משה ויצא החוצה. שאל המלוה: מדוע לא יצא הרב? נענה רבי משה ואמר: "הרי היה שם קיר, עמדה שם חומה, איך אני יכול לעבור דרך קיר?! הלכה בשלחן ערוך היא כמו קיר!"

חידושו של מרן הרבי מביאלא שליט"א במצות כיבוד אב ואם

הוא הסתגר שם לשעות ארוכות מידי יום ביומו, כדי לקיים את מצות כיבוד אב!

ברכתו של מרן האדמו"ר מביאלא שליט"א

זכיתי הבוקר להתקבל לשיחה ממושכת אצל זקן האדמו"ר"ם, גאון ישראל, חבר מועצת גדולי התורה, הוד כ"ק מרן הרבי מביאלא שליט"א. די היה לראות את פניו הקדושים, עם הטלית והתפילין, בשביל לקבל יראת שמים. כשנכנסתי לקודש פנימה, ביקש הרבי שליט"א שאני אשב. הרבי התעניין על כל פרט ופרט. הכח והחיוק שקבלתי בשיחה הארוכה, תלווה אותי בסייעתא דשמיא כל ימי חיי.

סיפרתי למרן הרבי שליט"א על הפתיחה אתמול בקול הלשון, בנושא כיבוד אב ואם. כמעין המתגבר בתורה, אמר לי הרבי שליט"א תיכף חידוש עצום. וכך אמר הרבי בלשונו הקדושה: יש לי ראייה להדיא מר"ן בקידושין, שכשיהודי זוכה לקיים מצוות כיבוד אב ואם, יש גם להורים שלו מצוה. וכך לשונו של הר"ן בתחילת פרק האישי מקדש (כדאי מאוד לעיין בפנים): "ואף על גב דאשה אינה מצווה בפריה ורביה, מכל מקום יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו". חידוש נורא של הר"ן. אם ככה, אומר הרבי, יהודי הרי לא יכול לזכות לקיים כיבוד אב ואם, אם לא היה לו אבא ואמא. וממילא כשהבן מקיים את המצוה, יש גם להורים חלק בזה.

הוספתי לרבי שליט"א, שאם כן אפשר להוסיף, שגם לאחר מותו של האב, יכול הבן לזכות את אביו במצוות כיבוד אב ואם, והאבא בגני מרומים אינו בבחינת 'עומד' אלא בבחינת 'מהלך', כמו שהגמרא מביאה בקידושין: "תנו רבנן, מכבדו בחייו ומכבדו לאחר מותו".

הוספתי עוד את הגמרא במסכת שבת, שדוד המלך אומר בתהילים "אגורה באהלך עולמים", שואלת הגמרא: וכי אפשר לגור בשני עולמות? אומרת הגמרא, שאם יגידו דבר תורה מפיו, שפתיו דובבות בקבר. זאת אומרת שיהודי שזוכה לחדש חידושי תורה, ושיגידו דברי תורה בשמו, אז גם לאחר מאה ועשרים הוא בבחינת הולך.

השיחה עברה לגליון 'מתיקות הדף היומי', וסיפרתי לרבי על הספר. הרבי שליט"א ביקש לראות את הספר, ושיבח מאוד את הגליונות. הגבאי העיד בפני, שאחרי שיצאתי מהקודש פנימה, המשיך הרבי לעיין בגליון.

וכך אמר לי הרבי שליט"א: הרי הגליון גורם שגם יהודים שאינם תלמידי חכמים יבינו את ההייליגע תורה, אם כך הרי אתה בבחינת מרבה תורה. הגליון הרי עושה נחת לכלל יהודי.

לאחר מכן הוסיף הרבי, שזקיניו הקדושים כ"ק מרן בעל הדברי בינה זצוק"ל היה מברך שזוכה לקבל את התורה הקדושה "מיט ביידע הענט" [-בשתי ידיים], כמו שכתוב "אורח ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד", שתי ברכות, עם שתי הידיים. והרבי המשיך לברך, שכל יהודי שיתרום עבור הגליונות ועבור הספר יהיה לו הצלחה בכל מעשיו.

שזוכה שמרן הרבי מביאלא שליט"א ילווה אותנו מתוך בריות גופא לקבל את פני משיח צדקנו אמן.

(מתוך הפתיחה לשיעור, י"ט שבט, מועד קטן דף ט')

לשמור על כבוד הזולת

למדנו בדף היומי (מועד קטן דף ה' ע"א), שרבי ינאי היה לו תלמיד שבכל יום היה שואל אותו בשיעור, אך בשבת שדורשים בהלכות הרגל, הוא לא היה שואל אותו. למה? מסביר רש"י, כי רבים הגיעו לשיעור, ואם לא יהיה לו מה לענות הוא יתבייש. אומרת הגמרא, שרבי ינאי קרא על אותו תלמיד את הפסוק (תהלים נ, כג): "וְשֵׁם דָּרְךָ אֶרְאֶנּוּ בְיַשַׁע אֱלֹקִים". התלמיד חישב מתי להקשות ומתי לא להקשות.

אני רוצה לספר על כך סיפור שבדידי הוה עובדא, וכמובן אני לא אתן שום רמז לפרטי האנשים, שלא יהיה חשש של אבק לשון הרע.

הייתי פעם באיזה כולל, לפני הרבה שנים, ראש הכולל אמר 'חבורה' בהתלהבות, ואברך אחד מלומדי הכולל הפרך את כל השיעור. ראש הכולל החליף צבעים, היתה לו חלישות הדעת, ומאז הוא הפסיק למסור חבורות ברבים.

מורי ורבותי, כשרוצים להפריך 'חבורה' של בחור, כשרוצים להפריך 'חבורה' של אברך, צריך לבדוק את כל הפרמטרים האם זה מתאים, האם לא נגרום לו חס ושלום לאיזה חלישות הדעת.

אבל יש פה עוד נקודה נוראה שהריטב"א מעיר עליה. אותו תלמיד חישב והחליט בעצמו, שההפסד האפשרי מהלבנת פני רבו ברבים, יהיה גדול יותר מהתועלת שהרבי יתרוץ לו את הקושיא, והוא היה מוכן להסתכן שהוא לא ידע את התירוץ לעולם! ואם כן על אחת כמה וכמה כשאדם יכול לבוא לשאל את השאלה שלו אחרי השיעור, בנענה, פנים אל פנים, למה צריך לגרום לאדם חלישות הדעת?

אסיים בסיפור נורא מדחי זקני הגאון הצדיק רבי אברהם חיים ברים זצ"ל. הסיפור אירע בעת שכהן כראש ישיבה בסקווירא בארה"ב, באותה תקופה הוא היה פעם באסיפת רבנים, והרב שדרש לפניו נתקע באמצע הדרשה ולא זכר את ההמשך. בלית ברירה הוא הוציא מכיסו את הפתק שהכין לעצמו. עיין בו והמשיך בדרשתו. כשאותו רב סיים לדבר, כיבדו את רבי אברהם חיים לישא את דבריו, הוא התחיל לדבר, ובאמצע הדרשה הוא הפסיק, הוציא פתק מכיסו, עיין בו והמשיך בדרשתו. המלוה שלו שם לב לכך ותמה מאוד. הוא הרי ידע שהראש ישיבה אף פעם אינו מדבר מתוך פתק. ולכן כשחזרו הביתה והרב החליף את החליפה, ניגש המלוה ובדק בחליפה, הוא היה מאוד סקרן לדעת מה כתוב באותו פתק. לתדהמתו הוא מצא שם פתק ריק! התברר שרבי אברהם חיים לא רצה שיהיה לו לאותו רב חלישות הדעת, כשהוא יראה אותו נושא דרשה שלימה בעל פה... כמה צריך לחשוב על הזולת!

(מתוך הפתיחה לשיעור, ט"ו שבט, מועד קטן דף ה')

כיבוד אב של הרב אלישיב זצוק"ל

בעשרת הדברות נאמר: "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך על האדמה". אומר רש"י: "אם תכבד - יאריך, ואם לאו - יקצרוך".

אומר המדרש תנחומא (בפרשת קדושים): "בוא וראה מצוות כיבוד אב ואם כמה חביבה לפני הקב"ה, שאין הקב"ה מקפח שכרו, בין צדיק בין רשע". הרי אומר, יהודי יכול להיות רשע, אבל אם הוא מכבד את אביו ואת אמו, אין הקב"ה מקפח את שכרו.

שמעתי עובדה נוראה על רבינו פוסק הדור הרב אלישיב זצוק"ל. כשהוא סיים בילדותו ללמוד בחיידר, הוא התלבט לאיזו ישיבה כדאי להכנס. אמר לו אביו, הרב מהאמלע: למה לך לחפש? הנה כאן יש בית הכנסת 'אוהל שרה', תשב שם ותלמד.

מאז קבע רבינו הרב אלישיב את לימודו למשך תשעים שנה ב'אהל שרה'.

ממה פחד מרן ראש ישיבת לייקווד

השבוע נלמד בדף היומי (יבמות דף י"א ע"ב) את מאמר הגמרא: "כאן שנה רבי, לא ישפך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם". מסביר רש"י הקדוש, אף על פי שהוא אינו צריך להם, מ"מ אם אחרים צריכים להם לא ישפך אותם. מספר על כך הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רבה של רמת אלחנן בספרו הנפלא "טובך יביעו" סיפור מדהים. מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל ראש ישיבת לייקווד הגיע פעם בימי זקנותו לבקר בארץ הקודש. באותם ימים עצר פעם מרן מונית לצורך נסיעה מתל אביב לירושלים, כשליווה אותו תלמידו הגאון רבי שמעון זלונקי זצ"ל, ומכיון שהיו עוד מקומות פנויים במונית, התנה מרן הראש ישיבה עם הנהג שאם ימצאו בדרך עוד יחדי שרוצה להגיע לירושלים יעצור ויקח אותו. באותם ימים הסתובבו מחבלי הפדאיון והשליטו פחד בדרכים. שאל רבי שמעון את הראש ישיבה: האם הרבי אינו פוחד שמה יעלה איזה מחבל בדרך? ענה לו מרן: אני יותר מפחד מהגמרא שאומרת "לא ישפך אדם מי בורו ואחרים צריכים

מיני מתיקה

במסכת מגילה (דף י"ז ע"ב) למדנו: "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא". חשבתי לפרש בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא, כל אדם נמצא במלחמה מול היצר הרע, מול הרבה קשיים שהוא מתמודד איתם, והמלך זקן וכסיל היצר הרע מנסה להיות מתוחכם, מנסה להפיל אותנו, להכניס אותנו למרה שחורה, להכניס אותנו לעצבות, אבל על האדם לדעת שדווקא מתוך הקושי, מתוך הנסיון, משם צומחים ועולים מעלה מעלה. על זה אומרת הגמרא "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא", המלחמה עצמה, היא היא התחלת הגאולה... אפשר להביא לזה אסמכתא מהפסוק "והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד". פעם הסברתי את הפסוק, שבכדי להגיע ל"אחריתך ישגה מאד" חייבים לעבור את ה"ראשיתך מצער". הא בהא תליא. דווקא מתוך הקושי, דווקא משם צומחת הישועה.

להם", אם אני נוסע במונית ויש מקום פנוי הרי זה גם כמי ששופך את מי בורו כשאחרים צריכים להם. ולכל היותר גם אם יעלה מחבל, הרי אנחנו שלשה: אני, אתה, והנהג, ובודאי נוכל להשתלט עליו...

אליבא דהלכתא

שו"ת בהלכות פורים מאת הגאון הצדיק רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א רב מערב בני ברק ורב בית הכנסת מתיבתא, עבור גליון "מתיקות הדף היומני"

בדיני מתנות לאביונים

- א. האם אפשר לצאת ידי מתנות לאביונים בנתינה לילד עני?
תשובה: ילד שאין מי שישפך את צרכיו ומזונותיו הרי הוא בכלל אביון לכל דבר. אך לענין משלוח מנות יש להחמיר כי יתכן שאינו בכלל רעהו.
ב. ואם כן מה הדין אם נותן לשני אחים ביחד, האם יצא ידי חובתו לשני אביונים?
תשובה: נראה שאם הם מתפרנסים וניזונים מקופה אחת נחשבים כעני אחד.
ג. מה הדין במתנות לאביונים לעני שאינו שומר תורה ומצוות?
תשובה: ראוי לתת לאביון שהוא שומר תורה ומצוות.
ד. מהי הגדרת עני למצות מתנות לאביונים? האם אפשר לצאת מתנות לאביונים כשנותנים לאברך כולל? ומה הדין אם יש לו דירה שהוריו קנו לו?
תשובה: אברך שחי בצמצום ובדוחק הרי הוא בכלל אביון אף אם יש לו דירה משלו.

בדיני משלוח מנות

- ה. האם צריך לשלוח משלוח מנות דווקא על ידי שליח או שאפשר להביא בעצמו?
תשובה: לכתחילה יש להדר ולשלוח ע"י שליח [אפי' אם אינו בר שליחות כגון קטן], אך בדיעבד יוצאים ידי חובה אף ללא שליחות.
ו. האם הניח משלוח מנות ליד דלת הבית בלי להזהרות, האם יצא ידי חובתו או שצריך המקבל לדעת מי שלח לו?
תשובה: צריך שהמקבל ידע מי שלח לו.
ז. בחור שאין לו כסף משלו האם הוא גם כן חייב במשלוח מנות ומתנות לאביונים או שהוא יוצא על ידי אביו? ואם הוא חייב איך הוא יכול לשלוח מנות הרי אין לו מה לתת?
תשובה: אם אין לו לכאורה הרי הוא אונס ופטור. אמנם דעת הפמ"ג (סי' תרצ"ד) דאף עני חייב במשלוח מנות, וכ"כ בפרי חדש, ומבואר במ"ב (סק"א) דנותן ממה שנותנים לו, וראוי להחמיר. ואם אביו נותן גם עבורו שפיר דמי.
ח. ילד לפני בר מצוה האם יש גם כן לחנכו במצות משלוח מנות ומתנות לאביונים?
תשובה: ראוי לחנך ילדים לפני בר מצוה במצות משלוח מנות, וגם במתנות לאביונים כמבואר בפמ"ג (סי' תרצ"ה א"א סק"ד).

מקולמוסם של הקוראים

המסכתא באוריכות במשך כמה דפין לבאר ענין זה, דווקא הלא תעשה של אשת אחיו נדחה מפני העשה של מצוות יבום ולא כל העריות האחרות, זה יסוד לכל המסכתא על רגל אחת, דכל שאר העריות שנמנו בתחילת המסכתא הטעם למה אצלן הלא תעשה של הערה אינו נדחה מפני העשה של מצוות יבמות ופטורים ממצוות יבמה וחליצה הוא מפני הלימוד מהכתוב שדווקא הלאו של איסור ערוה של אשת אחיו נדחה מפני העשה ולא כל שאר איסורי עריות, שהן אינן נדחין מפני העשה של מצוות יבום.

והנה יסוד הדין של עשה דוחה לא תעשה מבאר היטב רבינו נסים גאון במסכת שבת (דף קל"ב ב'), דאף שלא תעשה חמור מעשה מ"מ הוא נדחה מפני עשה מכיון שלא תעשה ניתן על תנאי שזה נדחה מפני העשה, וזה לשונו: **והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של הלאו כן נאמרה מיוחדת, וכי הצויו של העשה תנאי הוא בה, וכן אמרו רז"ל מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים בדיבור אחד נאמרו, ערות אשת אביך ויבמה יבא עליה שניה בדיבור אחד נאמרו, מה שאי אפשר לבשר ודם לומר, שנאמר אחת דיבר אלהים שתיים זו שמענו.**

לפי זה אפשר לבאר דברי הגמרא שאלמלא זכינו פרשת יבמות היה נכתב רק על תנאי, כדי ללמוד מכאן היסוד לכל התורה של עשה דוחה לא תעשה זה בגלל שהוא אחד מתנאי מצוות לא תעשה, שהוא נדחה מפני עשה, אפילו שזה יותר חמור מעשה, וכל פרשת יבמות לא היה נוגע למעשה, והיה נכתב אך ורק ליסוד של עשה דוחה לא תעשה, ובגלל שחטאו ונגזר מיתה לעולם, נהפך ממקור יסוד עשה דוחה לא תעשה למצווה מעשית בגלל עונש המיתה שנגזר מהחטא.

החזתם בכל הברכות הכתובות בתורה למפיצי תורה לעושים ומרבים פעלים לתורה שכולם יחולו על ראשך, גדליה דניאל כץ

לכבוד ידידי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א מקים אכסניא של תורה תרתי" משמע, מסייע ללומדי דף היומי להמתק בשבילם את דף היומי, ובעין יפה מדיבה גם נותן במה לקוראים לומדי דף היומי,

לקראת התחלת לימוד מסכת יבמות אציג נא לפניך ולקהל הקוראים פנינה קטנה ויקרה על עיני מצוות יבום.

בגמרא (מסכת עבודה זרה דף ה' א'): אמר ריש לקיש, בואו ונחזיק טובה לאבותינו, שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם, שנאמר (תהלים פ"ב ו') אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם, חבלתם מעשיכם, אכן כאדם תמותון.

הגמרא מקשה על מימרא זו כמה קושיות, ואחת הקושיות בהמשך היא: למימרא דאי לא חטאו לא הוה מיית, והכתיב פרשת יבמות ופרשת נחלות, על תנאי, ומי כתיב קראי על תנאי, אין, דהכי אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית, ואמר אם מקבלין ישראל את התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתורה ובוהו. והמהרש"א ועוד מפרשים מתקשים בתירוץ הגמרא שפרשה שכתבה בתורה היא על תנאי ומהו התנאי. ואענה גם אני חלקי בזה.

הנה כל מצוות יבום על אף שיש בה איסור עריות של אשת אחיו, ההיתר לזה הוא העשה של מצוות יבום, כדקיימא לן בכל מקום עשה דוחה לא תעשה, וכפי שמאריכה הגמרא בתחילת

מאוצרות המועדים

הרבי הקדוש בעל השם משמואל זצוק"ל (בפרשת תצוה תר"פ) מביא בשם כ"ק הרבי רבי יצחק מווארקא זצלה"ה, ששלשת הימים י"א י"ב י"ג באדר, הם דוגמת שלשה ימי הגבלה למתן תורה, כי גם בפורים היה קבלת התורה כמו שאמרו חז"ל הדור קבלוה בימי אחשורוש. ומביא שם עוד, שאביו הקדוש בעל האבני נזר זצוק"ל היה מסביר את ענין שלשת ימי הגבלה, שכהנה לקבלת התורה היו ישראל צריכין לנקות את עצמם משלשה דברים המפריעים לקבלת התורה: הקנאה, התאוה והכבוד. ולכן היו צריכים להכין את עצמם בשלשה ימים אלו משלשה דברים הנ"ל. ולפי זה, מסביר השם משמואל, גם בשלשת הימים י"א י"ב י"ג אדר צריך כל אחד לנקות את עצמו משלשה המפריעים הנ"ל ועל ידי זה להתכונן לקבלת התורה בימים הקדושים של פורים.

נקודה למחשבה:

חייב איניש לבסומי בפוריא (מגילה דף ז' ע"ב). בסומי" ראשי תיבות ס'מור מ'פחד ב'שרי ו'ממשפטיך י'ראתי, והוא רמז שאף כשאדם שותה ומשתכר צריך גם כן לכוןן לשם שמים (כ"ק מרן האמרי אמת מגור זצוק"ל).

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

להרצאות | לשיעורים | להנצחות | לתגובות | לתרומות, ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661